

SUOMEN LYHYT KIELIOPPI (luonnos)

INFO, <https://genfibeta.weebly.com/info.html>
(genfibeta.weebly.com/ muuttuu myöhemmin gen.fi/-osoitteeksi)

MUUT, <https://genfibeta.weebly.com/info-m.html>

Suomen lyhyt kielioppi, <https://genfibeta.weebly.com/info-m-suomen-kielioppi.htm>

SISÄLLYSLUETTELO

1. Sanaluokat
2. Lauseenjäsenet
3. Kielioppikäsitteitä
4. Kreikan opiskelijoille

1. SANALUOKAT

Sanaluokkia on yhteensä kuusi: substantiivit, adjektiivit, pronominit, numeraalit, verbit ja partikkelit.

Substantiiveja, adjektiiveja, pronomineja ja numeraaleja kutsutaan yhteisnimellä nominit. Nominin taipuvat luvussa (yksikkö, monikko) ja sijoissa (nominatiivi, genetiivi, partitiivi jne.).

substantiivi (subst.): *kirja, kirjan, kirjaa, kirjat, kirjojen, kirjoja* jne.

adjektiivi (adj.): *pyhä, pyhän, pyhää, pyhät, pyhien, pyhiä* jne.

pronomini (pron.): *se, sen, sitä, ne, niiden, niitä* jne.

numeraali (num.): *yksi, yhden, yhtä, (yhdet, yksien, yksiä)* jne.

Verbit eli teosanat ilmaisevat tekemistä.

Partikkelit (part.) eli apusanat ovat yleensä taipumattomia tai lähinnä vain paikallissijoissa taipuvia adverbejä tai pikkusanoja.

1.1 SUBSTANTIIVIT ELI NIMISANAT

yleisnimet eli appellatiivit: *kirja, rakkaus*

erisnimet eli propriit kirjoitetaan isolla alkukirjaimella

henkilönnimet: *Jeesus, Maria, Johannes Kastaja*

paikannimet: *Israel, Jerusalem, Jordanvirta*

kirjojen, rakennusten ym. teosten nimet: *Pyhä Raamattu, Vanha testamentti, Peshitta, Colosseum, Eduskuntatalo, Tuntematon sotilas*

1.2 ADJEKTIIVIT ELI LAATUSANAT

adjectivum, lisämäärite, *adjektive*, laatusana

Adjektiivit ilmaisee laatua tai ominaisuutta. Adjektiivit vastaa kysymykseen "millainen?". Sitä voidaan käyttää:

attribuuttina eli määritteenä tai ominaisuutena: *pyhä Jumala*

predikatiivina: *Jeesus on armollinen.*

Adjektiivien voidaan myös verrata eli komparoida. Vertailuasteita on kolme:

positiivinen eli perusaste: *kaunis*

komparatiivinen eli vertailevaaste: *kauniimpi*

superlatiivinen eli yliaaste: *kaunein*

Lisäksi on huomattava, että verbien partitiivit taipuvat adjektiivien tavoin:

akt. partis.: *laulava, laulanut*

pass. partis.: *laulettava, laulettu*

1.3 PRONOMINIT ELI ASEMO SANAT

1.3.1 PERSONAPRONOMINIT ELI HENKILÖASEMO SANAT

pers.pron.: *minä, sinä, hän, me, te, he*

1.3.2 DEMONSTRATIIVIPRONOMINIT ELI OSOITTAVAT ASEMO SANAT

dem.pron.: *tämä, tuo, se, nämä, nuo, ne*

1.3.3 RELATIIVIPRONOMINIT ELI TAKAKOHTAISET ASEMO SANAT

rel.pron.: *joka, mikä*

1.3.4 INTERROGATIIVIPRONOMINIT ELI KYSYVÄT ASEMO SANAT

interrog.pron.: *kuka, ken, mikä, kumpi, kumpainen*

1.3.5 INDEFINIITTIPRONOMINIT (KVANTTORIPRON.) ELI EPÄMÄÄRÄISET ASEMO SANAT

indef.pron.: *ainoa, eräs, harva, itse* (esim. *itse* kukin), *joka* (merkityksessä *jokainen*), *jokainen, jokin, joku, jompikumpi, kaikki, kenkään, kukaan, kukin, kumpainenkaan, kumpainenkin, kumpikaan, kumpikin, mikä* (esim. *mikä* tahansa), *mikin, mikään, molemmat, moni, muu, muuan, muutama, sama, samainen, toinen* (merkityksessä *muu*), *usea*

1.3.6 REFLEKSIIVIPRONOMINI ELI ITSEKOHTAINEN ASEMO SANA

refl.pron.: *itse* (*itseni, itsesi* jne.)

1.3.7 RESIPROOKKIPRONOMINI ELI VASTAVUOROINEN ASEMO SANA

resiprookkipron.: *toinen* (*toinen toistaan*)

1.3.8 POSSESSIIVIPRONOMINIT ELI OMISTUSASEMO SANAT

Suomen kielessä ei ole varsinaisia possessiivipronomineja (poss.pron.). Suomessa käytetään persoonapronominien genetiivimuotoja: *minun, sinun, hänen* jne.

1.4 NUMERAALIT ELI LUKUSANAT

perusluvut eli kardinaalilukusanat: *yksi*

järjestysluvut eli ordinaalilukusanat: *kolmas*

1.5 VERBIT ELI TEONSANAT (kesken)

6. PARTIKKELIT ELI APUSANAT (kesken)

Partikkelit jaetaan neljään alalajiin:

1. adverbit
2. postpositiot ja prepositiot
3. konjunktiot
4. interjektiot

Lisäksi partikkeleihin kuuluvat ns. liitepartikkelit, jotka liittyvät päätteinä toisiin sanoihin.

6.1 ADVERBIT ELI SEIKKASANAT

adverbium (ad luo, **verbum** sana), **adverb**, seikkasana

Adverbi ilmaisee

aikaa: *eilen, tänään, iankaikkisesti*

paikkaa: *siellä, täällä*

tapaa: *hyvin, huonosti*

tai muuta seikkaa.

Adverbiaalisiin kysymyssanoihin eli interrogatiiveihin (interrog.) kuuluvat esim. seuraavat: *kuinka, miksi, milloin, miten*

Mikä- ja kuka-sanat taivutusmuotoineen kuuluvat suomen kielessä interrogatiivipronomineihin.

– interjektiot eli huudahdussanat

- konjunktiot eli sidesanat
- prepositiot eli etusanat
ennen iltaa
- postpositiot eli jälkisanat
illan *jälkeen*

2. LAUSEENJÄSENET (kesken)

ATTRIBUUTTI

attributum (*attribuere*, lisätä), *attribute*, lisämäärite

Attribuutti on substantiiviin liittyvä määrite, joka voi olla adjektiiviattribuutti (*pyhä* Jumala), substantiiviattribuutti eli appositio (*uskonpuhdistaja* Luther, Joosia, Vanhan liiton *reformaattori*), infinitiiviattribuutti (ilo *ylistää*) tai sivulauseattribuutti (synti, *jonka sain anteeksi*).

3. KIELIOPPIKÄSITTEITÄ

ammattinimi

(*nomen pificis*, "työntekijän nimi"). Henkilön ammatin, työn, toimen, tehtävän tai ominaisuuden ilmaiseva nimi.

Esim. henkivartija, kanttori, kavaltaja, kokki, kuningas, paimen, pelkuri, päällikkö, ruhtinatar, saarnaaja, sankari, sotamies, sotaurho, syyttäjä, tuomari

intransitiiviverbi

Verbi, joka ei voi saada objektia.

Esim. olla, tulla, tapahtua, tulla, täytyä

kansallisuusnimi

Kansallisuusnimi on erisnimestä (henkilön- tai paikannimestä) johdettu adjektiivi tai substantiivi, joka ilmaisee mihin ryhmään, sukuun, heimoon tai kansaan henkilö kuuluu tai missä paikassa hän asuu tai mistä on kotoisin.

Suomen kielessä kansallisuusnimet ovat yleisnimiä ja ne kirjoitetaan pienellä alkukirjaimella. Monissa muissa kielissä ne ovat erisnimiä ja kirjoitetaan isolla alkukirjaimella.

Esim. eurooppalainen, suomalainen, karjalainen, nuijamaalainen, peräpohjalainen, torniolainen, israelilainen, juutalainen, leeviläinen, jerusalemilainen, telavivilainen.

kollektiivi

(*collectivus*, "koottu") ryhmänimi

Substantiivi, joka yksikkömuotoisena ilmoittaa joukon samaan lajiin kuuluvia yksilöitä yhtenä kokonaisuutena: *linnusto, laivue*.

komparatiivi

(*modus comparativus*) voittoaste

Adjektiivin tai adverbien vertailuaste, joka ilmaisee suurempaa määrää: *kauniimpi, illemmalla*.

metateesi, kirjainten paikan vaihtuminen

(vertaa engl. butterfly < flutter by, ohi leijaileva)

verbaalisubstantiivi, verbikonjugaation mukaisesti muodostettu substantiivi

esim. kirjoittaa > kirjoittaminen, kirjoitettavuus

kirjoituttaa > kirjoituttaminen, kirjoituttavuus

4. KREIKAN OPISKELIJOILLE

4.1 NOMINIEN SIJAMUODOT

N nominatiivi (nimentö)

– subjektin eli tekijän sija: *Minä* uskon Jeesukseen.

– predikatiivin (nomini, joka määrittää lauseessa olla-verbin välityksellä subjektia) sija: *Minä olen kristitty*.

G genetiivi (omanto)

– omistajan sija: *minun* kirjani

D datiivi (annanto, *dativus*, annettava, *dare*, antaa)

– jollekulle: *minulle* (suom. allatiivi eli ulkotulento)

A akkusatiivi (kohdanto)

– objektin eli tekemisen kohteen sija: Jeesus pelasti *minut*.

V vokatiivi (puhuttelu)

– puhuttelun sija: (*Oi*) *Herra*, armahda!

Genetiivejä, datiiveja ja akkusatiiveja käytetään runsaasti prepositioiden eli etusanojen yhteydessä.

4.2 SUKU

maskuliini (mask.), feminiini (fem.) ja neutri (ntr.)

4.3 LUKU

yksikkö (yks.) ja monikko (mon.)